

РОДОЛЮБИВ ИЗВОР НА ЗНАНИЕ

По обясними причини темата за Беломорска Тракия и съдбата на българското население в миналото не е сред широко разпространените и особено предпочитани теми в родната историография. В съвременната ни литература и публицистика също. Тази тема и досега продължава да е сред „белите петна” в знанието, извън кръга на интересите и любознателността на мнозинството от българите. Особено на онези, които не са кръвно или родово свързани с някогашните наши сънародници, станали изкупителна жертва на прекомерните амбиции и недалновидната външна политика на последната българска династия и подкрепящите я политически и властови фактори в страната. По този начин българската държава е била лишена, както от свои исконни територии, така и от самото население, което е живяло там през годините.

Разбира се днес подобни ретроспекции с патриотарски привкус вече не са актуални с оглед новите политически реалности и все по-разширяващите се процеси на евроинтеграция, но в същото време би могло да се каже, че именно сега е от взаимна полза проблемите на историческото разделение и националистическите пристрастия да бъдат открито поставени и обсъждани обективно и трезво, по добросъседски.

Една от сигурните стъпки в тази посока, струва ми се, би могла да бъде направена и с помощта на повече исторически проучвания и нови издания като наскоро появилата се книга „Българските християнски селища в Западна (Беломорска) Тракия”. Нейният автор Димитър Шалапатов, без отначало да е бил специалист в изследваната област, но воден от дълга си на родолюбив потомък и дългогодишен активист и ръководител на тракийското движение, е положил много труд

и усилия да я напише и издаде. И то по впечатляващ начин включително и заради високото качество на полиграфията.

В луксозно оформения том той е събрал в по-голямата си част неизвестни досега и малко известни исторически, географски и демографски факти и сведения за почти всички селища в някогашните Гюмюрджинска, Дедеагачка, Димотишка, Ксантийска и Софлийска околия и бившия Караагачки окръг, които днес са в границите на гръцката държава. В книгата са споменати над 230 селищни имена на все още съществуващи и вече изчезнали населени места, намиращи се в земите между реките Марица и Места, населявани предимно от българи в миналото. Посочени са съвременните им названия, описани са околните им местности, пътища, реки и исторически обекти, училища, църкви, чешми, кладенци. И не на последно място са възречени имената на хора и цели родове, които са обитавали тези селища, които са създавали местната българска история и характерната, а в повечето случаи запазена и до днес топонимия.

Книгата е богато илюстрирана със стотици снимки от многобройните пътувания на автора в тези гранични земи, от посещенията му на градове, села и техните околности, от срещите му с местни хора и съхранените в спомените им забележителности.

Заснети са десетки съществуващи и досега храмове, строени преди повече от век от някогашното българско християнско население, разказана е историята на тяхното построяване и освещаване. Посочени са неизвестни факти за възникването на образователното дело и имената на много от първите български учители и свещеници, припомнен е поминъкът на тогавашното население, участието му в борбите за независима българска църква и държава.

Авторът стриктно е проследил многобройните преселения в миналото, промените в етническия състав на отделните

населени места, на религиозното и националното самосъзнание. Той сочи подробно и в кои днешни села и градове в Република България живеят потомците на онези старинни родове, населявали някогашните български християнски селища, които е описал.

От неговия зорък изследователски поглед не са убягнали и все още съзнателно премълчаваните като цяло трагични събития през 1913 година, свързани със създаването на т.нар. ”Гюмюрджинска република” и геноцида над българското население, извършен от алчни и жестоки башибозушки банди, скрито поощрявани от официалните местни власти.

Освен собствените си документални проучвания и лични впечатления авторът умело е вплел в своя любопитен, познавателен и интригуващ разказ и спомени на съвременници, откъси от исторически описания, дело на малцината изследователи на тракийската история в миналото като проф. Л. Милетич, Ст. Шишков, Христо Караманджуков, А. Сп. Разбойников и др.

Д. Шалапатов очевидно е запознат подробно и с досега издадените исторически очерци и монографии на други автори за част от селищата, за които разказва, използва и дообогатява съдържанието се в тях изводи и коментари. А понякога и оспорва някои от изразените становища. Той не пропуска да отбележи и имената на известни исторически и съвременни личности, чийто произход се свързва с някое от селищата, през които е преминал. И това са не само Капитан Петко Войвода и неговият побратим Петко Калайджиев, но и наши съвременници като патрона на хасковското тракийско дружество Георги Сапунаров, изследователя на миналото на Доганхисар д-р Кирил Бакърджиев, доскорошния председател на СТДБ Костадин Карамитрев, поета Никола Инджов, артистите Пепа Николова и Васил Михайлов.

Особено сполучливо е хрумването на автора в началото

на книгата да запознае читателите в резюме с историко-географското минало на Западна Тракия като необходимо въведение към по-нататъшните по-детайлни описания, посветени на отделните селища и околии, както и отпечатването на географска карта, на която са отразени историческите и съвременни наименования на населените места.

Завладяващи вниманието на читателя са и кратките емоционални отклонения, в които той дава израз на личните си чувства и преживявания при посещенията в селата и срещите си с хора, които възкресяват прекъснатата през годините родова памет. Както лично негова, свързана със собствения му произход, така и национална, общобългарска.

Приятно впечатление прави и специално изразената искрена благодарност към всички, които са били заедно с автора или са го насърчавали както в издирвателската му работа, така и при многобройните му пътувания из някогашните земи на Беломорска Тракия, а след това и при отпечатването на самата книга, чието вълнуващо послание със сигурност няма да остави равнодушни своите днешни и бъдещи читатели.

Всичко това превръща книгата на днешния, а да се надяваме и бъдещ, задълбочен изследовател на тракийската история Димитър Шалапатов в безспорно ценен и нужен на всички ни пътеводител из неизвестните и сенчести страни от общото ни минало, в родолюбив извор на национална памет и историческо познание за всеки съвременен български читател. Не само у нас, но и в чужбина. И най-вече за стотиците хиляди потомци на тракийските българи, които без съмнение ще намерят в нея отговор на много от въпросите за своя произход, за някогашната съдба на своите предци и за местата, в които са положени костите на голяма част от тях.

Хасково, 22 август 2011 година